Onzen Heertje

Kwartaalschrift 2006/4
v.u. Onzen Heertje, erfgoedvereniging vzw.
Doornstraat 11A, 8970 POPERINGE.

Haringe-Roesbrugge en zijn kapelletjes

Ter gelegenheid van de kapellentocht 30 juli 2006
ingericht door de Regionale landschappen Heuvelland.

Voorwoord

Na de inventarisatie in 2004 hebben we met Onze Heertje erfgoedvereniging verleden jaar een CD-rom gelanceerd met alle muur-, gevel- en veldkapelletjes van de stad Poperinge.
Nu is als eerste van de ex-randgemeenten Haringe-Roesbrugge aan de beurt.

We willen de discussie niet openen of Roesbrugge onder Haringe valt of niet. Kerkelijk was Haringe eertijds de parochie met de pastoor. Roesbrugge had een onderpastoor. Eerlijkheidshalve noteren we dat we de kapelletjes van Haringe het eerst onder handen nemen omdat er het meest omtrent is gepubliceerd.

De geschiedenis van de kapelletjes voor deze regio is onder te verdelen in twee periodes. De periode voor de kerkelijke 'reserve' en de nieuwe tijd, de periode waarin er weer kapelletjes mochten gezet worden.

In het tijdschrift "Aan de Schreve" zijn er een paar leerzame artikels verschenen rond Gheeraert's kapelletje[1] De situatie nu heeft nog de sporen van de spanningen uit het verleden. Er zijn geen oude kapelletjes in Haringe overgebleven.

---

[1] Joseph Gheysens, Haringe: *Gheeraerts kapelleke*. in "Aan de Schreve" I/1/13-16. - Joseph Gheysens, *Haringe en zijn kapelletjes*. "Aan de Schreve" XVIII/3/67-75.

Wat we er kunnen uit leren is duidelijk. De devotie is altijd al een lucratieve bezigheid geweest.

Devotionele praktijken

Lucratief?

We gebruiken de woord 'lucratief' dubbel. Gebruikelijk wordt lucratief omgezet in "winstgevend, belangrijke winsten of verdiensten opleverend, voordelig… " en dan beweegt men zich in de economische en de speculatieve sfeer.

Meer en meer heeft men ontdekt dat de 'devotie' vaak besmet is met speculatieve en minder religieuze motieven. In uiterste nood neemt een on-gelovige, een anders-gelovige of een a-religieus mens soms zijn toevlucht tot devotionele praktijken. "Schaadt het niet dan kan het toch baten. Wie weet?"
In die schemerzone gebeuren dan de oerwoud praktijken van de kwakzalvers die 'geld kloppen', kaarsen aansmeren en giften inzamelen voor 'het/*hun* goede doel'.
Wanneer we het over devotie hebben dan zijn we ermee gediend een zuiver begripsomschrijving te hanteren.

Devotie

We vinden het woord in zijn oorspronkelijkste vorm in het Middenlatijn *devotio*; waarvan het Frans het woord ook bewaard heeft *dévotion.*
De vroomheid of godsvrucht is het typische kenmerk van de 'devote ziel', de aan de Opperste toegewijde gemoedstoestand die sterkte en vertrouwen, een zalig gevoel en te-vreden-heid geeft aan wie in die bewogenheid leeft. 'Vroom' is immer het woord voor sterk, in 'form[2]' zijn. Het woord 'vroom' verwijst naar dit gesterkt zijn.
De bedevaarten, de ommegang en het bidden bij kapelletjes zijn accidenteel, ze komen in tweede instantie. Ze zijn uiting van die vroomheid. Wanneer de predikant de mensen wilde aanzetten om in het gemoed de Godheid te eren dan zochten ze naar 'praktijken': *gebeden*,[3] *verering* van relieken, verering van religieuze voorwerpen, verering van heiligen, verering van objecten die naar die heilige verwezen…

Heiligen

Het vereren van de heiligen is een hoofdstuk apart. We lezen in de eerste tijden van het christendom al heel vlug[4]: *"Wij vereren op een waardige wijze de martelaren*

[2] Form : vorm zijn woorden waar de typische verwisseling gebeurde van de medeklinker: metathesis.
[3] Litanieën, noveen (9 dagen) gebeden.
[4] Uit het "*Martyrium Polycarpi: XVII, 3; XVIII, 2-3.*" Na de marteldood van haar bisschop Polycarpus en van elf gelovigen, vermoord in 156 (of 167), bracht de Kerk van Smirna (Turkije) deze boodschap.

als leerlingen en navolgers van de Heer en voor hun hoogste trouw aan hun eigen Koning en Meester, en moge het ook ons gegeven zijn hun metgezellen en leerlingen te worden. Nadat wij de stoffelijke resten van Polycarpus hadden verzameld ' die ons kostbaarder waren dan zeldzame edelstenen en zuiverder dan puur goud, hebben wij ze op de gebruikelijke plaats neergelegd. En op deze plaats waar we in jubel en grote vreugde zullen samenkomen, telkens als het ons mogelijk zal zijn, zal de Heer het ons toestaan de gedachtenis van zijn martelaar te vieren, ter herinnering aan al diegenen die al dezelfde beproeving doorstaan hebben en tot oefening en voorbereiding van al diegenen die in de toekomst zullen moeten lijden en sterven."

Uit deze praktijk ontstond wat de contrareformatie heel sterk heeft bevorderd in tegenstelling tot de reformatie. Beelden en relieken mogen volgends de Rooms Katholieke leer ***vereerd worden***. Christus wordt "***aanbeden***". *Heiligen mogen niet zonder verwijzing naar Christus worden vereerd*. Heiligen hebben trouwens hun hemelse bestemming slechts via Christus bereikt. De aureool[5] of de nimbus werd om die reden van ouds enkel bij de Goddelijke personen gebruikt.

---

[5] Met het woord aureool (van Latijn: aureolus = gouden) wordt de stralenkrans aangeduid, die je soms ziet afgebeeld rond het hoofd van Christus. Wanneer deze aureool een langgerekte, elliptische vorm heeft en het hele lichaam omgeeft, heet ze mandorla (= ´amandelvormig´). Zowel de aureool als de mandorla verwijzen naar een verrezen lichaam, - naar een persoon die bij God vertoeft. In principe zijn ze voorbehouden aan goddelijke personen of hun symboolfiguren, dus aan God de Zoon (of ´het Lam van God´) en God de Heilige Geest, voorgesteld als duif.

Als beelden worden vereerd dan mogen ze 'an sich', als materieel voorwerp, niet als krachtig worden beschouwd. De kracht gaat niet uit van het voorwerp. Vaak gaat het echter die richting uit. Het veruiterlijken via het beeld is aanleiding om te denken dat het om dit specifieke voorwerp gaat, om die formule, om dat wat moet aangeraakt worden. Dat noemt men "magie de sympathie". Dit is magie. Dit is kerkelijk veroordeeld.

Heilige plaatsen

Deze gedachte is vaker doorgetrokken geweest naar de theorie van de 'heilige plaats', ondersteund door het pelgrimeren naar die plaats. De vele legenden van beeldjes die door de pastoor naar de parochiekerk werden gebracht en terugkeerden naar hun 'heilige' plaats zijn daar voorbeelden van.

'Terugkeren naar' werd vaak ook voorafgegaan door een openbaring waarbij de plaats werd aangeduid door de heilige, bv. in casu Maria, die een bron aanduidde. De tegenwoordige historici proberen linken te vinden met heilige plaatsen die al om die reden werden bezocht gezien in de vroege geschiedenis: kruispunten[6] van wegen, bronnen, bomen[7], stenen[8]. Cross filosofisch is hier heel wat opzoekingwerk aan de hand.

---

[6] Ook vanouds aanzien als de plaats waar de kwade geest je kan misleiden en op de loer ligt om U het slechte pad te tonen of U negatief te beïnvloeden.

[7] Lindebomen, koortskapelletje

[8] Zie de uitvoerige studie van de zwarte Madonna van Halle door *Idalie Vandamme*. "De vrouw met de ballen",

Ontsporingen

De godsdienstoefeningen, godsdienstplichten, godsdienstige handelingen werden instrumentaal, vaak té werkdadig[9] geïmplementeerd. Op die manier geraakten ze 'verhandelbaar'. We kennen de praktijk van de pelgrim die werd vergoed door de bemiddelde heer, die hem ervoor betaalde om zijn boete-pelgrimage te doen naar het Heilig Land.

In die context staat ook de leer van de aflaten. Precies toen de aflaten "handelsproductief", zeg maar lucratief werden, werd de leer door de reformatie bevraagd.

Schemerzone

Hoe dieper we in die geschiedenis trachten door te dringen hoe meer we ervan doordrongen zijn dat de nood van de mens – la condition humaine – 'wonde' en 'wonder' is.

Het leven stelt vragen. De mens wil met zijn vragen ergens naartoe. Het leven is enerzijds een 'open' wonde. Ziekte, oorlog, verweesd zijn. Zo vele familiale en menselijke noden roepen om hulp.

---

[9] Ex opero operato: door het stellen van de handeling zelf, niet via de genade.

Zo wordt betrouwen gesteld in de Heilige Godelieve. Men gaat er 'dienen'. Men neemt er water uit het putje mee en gelooft er vast in dat dit water de ogen heelt.

Als er een Schepper is die ons hier gewild heeft, en als die ons het leven gunde, dan zal Hij – ons is toch gezegd dat het een Goede God is – ons genadig zijn.
Het geloof spreekt ons van het wonder van die Goede Schepper, die de heiligen hielp, die in de heiligen de mens hielp en geholpen heeft[10].

De zuiverste devotie heeft in de 19de en 20ste eeuw de kapelletjes laten plaatsen omwille van dankbaarheid om genezing, terugkeer uit de oorlog of omdat een weduwe de zorg over haar kinderen heeft aangekund.

Maar in die rand zijn twee fenomenen op de loer. Bij de heiligen worden offers gebracht***: kaarsen*** gebrand.
Het licht is al van de vierde eeuw in gebruik in de vorm van kaarsen in de liturgie.

---

[10] We denken op het kapelletje van de Heilige Godelieve op de hoek van Kruisdreef en Moenaardestraat. De H. Godelieve wordt vereerd om de oogziekten en -letsels.

Christus is het licht. De gelovige is licht in de Heer[11]. De kaars die ze bieden is dan het symbool van 'het zichzelf geven' in de Heer Jezus.
De was waarin de kaars is gemaakt is het symbool van de zuiverheid. De was is het product, het zuivere product, van de bij..
In die context deelt de kaars in het genadeproces waar Christus ons in laat delen. Helaas is er vaak een dubieuze connectie. Gaat het om 'kruis' of 'munt'?

Kapelletjes hebben vaak wat opgebracht. Op de parochie zag men dat soms met lede ogen aan. De geestelijke van de parochie had liever zicht op die geldstroom. Mensen met een ethischer benadering gebruikten het surplus om eucharistievieringen te doen voor de intenties van de schenkers.

In Haringe-Roesbrugge werd er in de rand nog groffer gespeeld.

---

[11] "Want eens was u duisternis, maar nu bent u licht door uw verbondenheid met de Heer. Leef als kinderen van het licht," Ef. 5:8.

GHEERAERTS-KAPELLEKE

Het post tridentijns kader

We zijn met het 2de Vaticaanse Concilie[12] uit de rijke Roomse traditie getuimeld. Het tijdperk dat daaraan vooraf ging was vol barok en overvloedige "tierelantijntjes": wemelende en mollige engelfiguurtjes, kolommen en zuilengangen, bogen en nissen.

Ook het theologisch universum zat boordevol verhalen. Het grote verhaal, de duidelijke samenhang van de gemeenschap van de heiligen, hier voormaals en hier namaals voldeed voor de FAQ's, veel gestelde vragen.

Het Concilie van Trente[13] had daaraan geholpen. Ondertussen zien we in de 17de eeuw in het rustige hinterland, Haringe, in het begin van de Nachtegaalstraat een leerrijk illustratie van wat er rond de kapelletjes-devotie ook kon gebeuren.

---

[12] 1962-1965.

[13] Concilie van Trente (1545-47, 1551-52, 1562-63) reactie op de Reformatie. Besluiten: de rechtvaardiging uit de zonde is een daad van God is, maar dat de mens kan door boete en goede werken meewerken. De sacramenten zijn belangrijke 'middelen'. En andere besluit dat hier belangrijk is de vorming van bisschoppen en priesters om de 'leerinhouden' te vrijwaren en het moreel peil van de bedienaars op te trekken.

Nachtegaalstraat

Voor het ogenblik is het de enige straat waar nog een boomkapelletje staat. Naar het einde van de vorige eeuw was die straat nog met kiezel en er moet een kapelletje geweest zijn dat heel bouwvallig was. Het zou kunnen, zegt Joseph Gheysens in zijn genoemd artikel, dat daar de beruchte kapel stond waar we het verhaal kort van schetsen.

Driehonderd jaar geleden, honderd jaar na de geuzen perikelen had Gheeraert het gevonden. Emile Vanden Bussche[14] vermeldt de sporen van de 'lucratieve' kapel uit de rekeningen van de kerk van Haringe. De fondsen van de devotie stroomden toen nog naar de parochie. De pastoor kreeg een nieuwe biechtstoel, in de zijbeuk van het altaar van O.-L.-Vrouw.

De wederdopers, de nieuw-gezinden hadden het pleit niet gehaald. Het sacramentele concept werd ondersteund door de vruchten van de devotie. De Lieve Vrouwe, Maagd en Moeder en de heiligen verzorgden tastbare communicatie. De bijbel deed het niet.

Lambrecht Gheeraert hielp op zijn manier om die communicatie nog tastbaarder te maken.

---

[14] *Histoire de la Commune de Rousbrugge-Heringhe* par Emile Van den Bussche (Brugge Edw. Gailliard 1866)

Mirakels

In het kader van ‘wonde’ en ‘wonder’ is het voor de mens soms heel verleidelijk van het wonderbare over te stappen naar het ‘mirakel’.
Rond 1680 richtte L. Gheeraert, dagloner van Haringe, een bedehuis op voor de moeder Maagd.
Hij koos zijn naam zeer sluw: O.-L.-Vrouw van het Mirakel[15]. Lambrecht bespeelde de gevoelige snaren. Het mirakel lokte barakken pelgrims.

De kerkelijke overheid heeft zich meer dan we doorgaans meerekenen ermee gemoeid om de mirakels te screenen. Het was niet zo eenvoudig om een mirakel authentiek te verklaren. Toch geraakten er hier en daar gevallen door de ‘apparentering’. De apparitor van het bisdom Ieper[16] onderzocht op de 5 mei 1681 met de vicarissen van het Kapittel de geruchten over mirakels in Roesbrugge.
Eerste penibele casus: De 17de mei 1681 werd Lambrecht Gheeraert beschuldigd van bedrog.

Door het werk van Kanunnik Tanghe[17] weten we enkele details meer over de aard van het bedrog.

---

[15] Mirakels zijn volgens de *Mechelse Catechismus* “wonderlijke teekenen, die ... door de zonderlinge hulp Gods gedaan worden”.
[16] 1679-1689: Jacobus de Lieres, benoemd door Lodewijk XIV, maar nooit officieel geïnstalleerd, wel a.i. in functie als vicaris-generaal
[17] “*Leven van de Heilige..Martinus Bisschop van Tours en Patroon van .Haringhe gevolgd door de beschryving dezer Parochie opgesteld»* door den Kanonik G.F.Tanghe (Brugge De Schryver-Van Haecke 1858).

Dag en nacht paraat

In mei 1681.Op een driehoekig stuk land genoemd het "Nachtegaelken[18]" richt Gheeraert Lambrecht een Mariabeeldje op, hangende aan een staak[19].
Hij had het beeldje meegedaan uit een wilg in Steenvoorde. De man was er zo aan gehecht dat hij er dag en nacht bijbleef. De omgeving en de getrouwen kwamen met voedsel. Hij zou die opdracht van Maria zelf gekregen hebben.

Zijn verknochtheid was vermaard. Iedereen wou eens het wonder gebeuren meemaken. Zo'n sfeer was niet uitzonderlijk. Het mirakel van O.-L.-Vrouw van Sint Jan was niet uniek. Een Provenaar[20] was vroeger ook naar Dadizele gegaan opdat zijn kindje weer levend zou worden en zou kunnen gedoopt worden. In Bollezeele kenden ze een gelijkaardig verhaal van een 'enfant de répit'. We haasten ons eerlijk genoeg te zijn om aan te geven dat de kerk niet zo gelukkig was met een inflatie aan mirakels. Er werd een uitdrukkelijk verbod uitgevaardigd om verder nog licht ermee om te springen en dode kinderen naar het lieve Vrouwe altaar te brengen. Maar de mirakel-curiosa waren niet zomaar te remmen.

---

[18] Oude kaarten geven de naam "aechtergaele". Er is een herberg "Nachtegael' geweest en door de oudere bewoners van Haringe nog bekend.
[19] Joseph Gheysens vermoed dat het huis is dat toen hij dit schreef was bewoond door A.Lucas-Demol.
[20] Kwartaalschrift 2003, blz. 25, voetnoot 14.

Ook bij Onzen Heeres boompje werd er op goeie vrijdag gezorgd voor de opvang van de vele pelgrims tot in het begin van de 20ste eeuw.

O.-L.-Vrouw van het mirakel, O.-L.Vrouw van troost

O.-L.-Vrouw troost in nood, Troosteres der bedrukten 1681: een tijd van onrust en oorlog. Frankrijk, Spanje en Oostenrijk vochten om de erfenis van de Nederlanden. Dorpen werd 'gepilleerd[21]'. Vrouwen en kinderen verloren echtgenoot en vader. De soldaten liepen overal rond en onderbetaald als ze waren bedreigden ze de zwakkere voorbijgangers: ze zetten ze onder 'rantsoen[22]'.

In de feiten rond L. Gheeraert bewaarde de volksmond[23] de truc. De snoodaard zou het hoofdje van het beeld door middel van een draad of koord tot knikken hebben gebracht. Telkens Gheeraert in verschijningen of visioenen door de H.Maagd toegesproken werd, knikte het beeldje hem toe, zodat de omstanders dit konden zien. Daarom moest hij zo nodig ter plekke blijven. Trouwens in het schemer duister was het altijd spannender voor de toeschouwer. De ene had het gezien de andere niet.

---

[21] Het woord dat men in de 17de eeuw geregeld terugvindt in de teksten en dat betekent dat de soldaten de omgeving terroriseerden en vaak ook uit armoede strooptochten hielden, m.a.w. plunderden.
[22] Uitdrukking die betekende dat ze hun lading deden afladen en ze ter plaatse verplichtten van ze terug te kopen.
[23] Henri Ryon.

Gezien de ligging van Haringe werd de kapel internationaal bekend.

Boomkapelletje dat er in 2005 nog hing achter de kerk in Haringe.

Joseph Gheysens schrijft "*De devotie was zo groot dat de hagen die rond dit driehoekig stuk land stonden "ten stokke toe" verbrand werden door de offerkaarsen die men er aan vasthechtte. En om de menigte een onderkomen te geven, richtte men strooien tenten op, waar eten en drank en logies werd verstrekt want: de herbergen van Haringe en Roesbrugge konden de vreemdelingen niet opvangen*[24]."

[24] Kannunik Tanghe spreekt van 3000-4000 pelgris.

Er werd een houten kapelletje opgetimmerd. De "biechtvaders" in de parochiekerk van Haringe geraakten overlast omwille van de vele pelgrims. Dit alles was 'lucratief' voor de inwoners van Haringe en Roesbrugge, die elk voor zich daaruit profijt trachtten te halen. Dat was dus post-tridentijns ook lucratief voor de 'heilseconomie'.

Het bisdom moeit er zich mee

Reeds op 5 mei 1681 maakte E.H.Franciscus De Wynter verslag. Hij schreef over die 'mirakels' aan "kapitulaire vicarissen" van het Bisdom Ieper[25]. Deze bestuurden op dat ogenblik het Bisdom, na het overlijden van Bisschop Gulielmus Herincx. De deken, toen E.H.Valentyn Leroy, Pastoor van Proven, moest de klus klaren. Hij kwam naar Haringe. Zeer diplomatiek werd het beeld "zonder veel gerucht" in de sacristie van de parochiekerk gebracht. De zucht naar wonderen bleef hardnekkig voortleven.

De vicarissen zonden een afvaardiging naar Haringe met als opdracht "Gheeraert "op te halen".
Hij belandde in de gevangenis en moest verbannen worden. De kapel werd letterlijk afgebrand op bevel van de vicaris van het bisdom[26]. De giften en schenkingen werden uit het vuur *gered* en naar de kerk van Haringe gebracht.

---

[25] Het bisdom Ieper werd opgericht op 12 mei 1559, in het kader van de kerkelijke hervorming onder koning Filips II van Spanje. Het hield weer op te bestaan als gevolg van het Concordaat van 15 Juli 1801. zie Bisschoppen van Ieper, http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_bisschoppen_van_Ieper

[26] De straf van de hel, het vuur moest alle bedrog wegbranden.

Verzet

De haringenaars en de vele sympathisanten lieten zich zomaar niet begaan..Ze verhinderden de ambtenaren van Ieper om Gheeraert mee te nemen, zodat ze zonder de 'wonderdoener' de:aftocht moesten blazen.

De hogere overheid nam zijn toevlucht tot doortastender middelen. 17 oktober 1681 kwamen gewapende mannen uit Ieper. Ze hadden zich erop voorzien om het 'gezwel' weg te snijden. Twee timmerlui uit Poperinge zouden de bouw afbreken. Zo zagen ze tenminste dat ze er niet meer mee moesten herbeginnen.

De bouwmaterialen werden in de brand gezuiverd. Op de terugweg naar Ieper, met de wonderdoener op de wagen, werden ze in Proven door een bende met stokken, gaffels en rieken bedreigd. De escorte van de luitenant die gewapend was met bogen kwam tussen en de volkse revolutionairen trokken zich terug.

Zoals het vaker gebeurde kreeg hij als straf de verbanning uit het bisdom. Volgens de bronnen die we raadpleegden was hij 'zwak in theologische opzicht'. We kunnen ons enkel afvragen hoeveel gelovigen nu precies op de hoogte zijn van de theologische termen en betekenis van bepaalde devotionele items. Het enige verschil is dat de moderne mens misschien niet onmiddellijk zich door de religie zal laten verleiden om de geldbeugel uit te halen. Maar die moderne mens is des temeer beïnvloedbaar in de consumptieve sfeer.

Kapelletjes die er nooit kwamen

Bij Joseph Gheysens lezen we ook dat de hele geschiedenis Gheeraert zover gevolgen had dat er kapelletjes en/of gelijkaardige monumenten, die ze graag zouden hebben gezet, zijn die er nooit kwamen.

Mevr. Ryckaseys zou een kapelletje hebben willen plaatsen bij de papiermolen die ze in Roesbrugge bezat. Pastoor Vormezeele had daar zijn redenen voor om dat niet toe te laten. Er werd op het hoogste niveau beraadslaagd. Volgens de pastoor was het een riskante onderneming. De verdorven jeugd zou in de beschutting die er aldus zou bestaan te zeer gelegenheid hebben om er onder de mom van devotie vrijpartijtjes te organiseren onder de schutse van de Maagd. De pastoor van Sint Maarten in Ieper zette een tussenstap. Waarom geen kruis plaatsen?

Uiteindelijk kwam er een groot mooi kruis ‘in de kerk’. We hebben er het raden naar wat de ware motieven waren van Mr. Pastoor.

Kapelletjes

Geschiedenis

We probeerden al de geschiedenis in twee periodes in te delen: nl. voor en na de gevangenneming van Lambrecht Gheeraert. Of het overal zo geweest is of niet weten we niet. In Haringe-Roesbrugge is daar geen twijfel over.

Joseph Gheysens eerder genoemd gaat daar uitvoeriger op in in zijn beschrijving in het heemkundig tijdschrift. Feit is dat er vaker pastoors zijn geweest die de houding van het bisdom hebben gebruikt om andere religieuze

beelden te bekostigen met de gelden die de vurige gelovigen gereserveerd hadden om eventueel een kapelletje op te trekken.

Het feit dat de pastoor de devotie 'kanaliseerde' behoorde bij zijn ambt. Als hij de gelovige wegtrok van een te magische instelling dan was die bezorgdheid niet misplaatst. Het zal wellicht ook wel eens een dubbele bodem hebben gehad. Via de welgekomen geldelijke injectie kon de parochieherder wat meer swung geven aan het eigen interieur van zijn parochiekerk.

In hoeverre de reactie tegen de reformatoren zelf oorzaak was voor de groei van de kapelletjes in de 19de eeuw is moeilijk te achterhalen.

Over de manier waarop het bisdom de gelovigen screende is wel het een en het ander geweten.

Historisch is het zeker dat het bisdom in de achterhoek niet zo frequent de devoot-religieuze uitingen screende. De pastoor nam in de 17de eeuw wel de 'status animarum' op. De parochieboeken met de registratie van de huwelijken, de geboorte en het overlijden waren stipt ingevuld vanaf begin 17de eeuw. Maar de devotie werd daarin niet naar zijn gehalte genoteerd.

Toch blijkt hier dat eind 17de eeuw wel ingegrepen werd op de 'kwakzalverij'.

De biechtspiegels van de middeleeuwen verwijzen niet met zoveel iconen naar de magie en/of 'do ut des' religie

als zondige daad. En er zullen bij de geestelijkheid altijd mensen geweest zijn die er zelf ook een 'lucratieve' bezigheid in zagen.

In de 18de – 19de eeuw kwam stilaan weer meer vrijheid in dat opzicht. Rijkere en welstellende personen bouwden uit belofte of uit overtuiging bidplaatsen[27].

Camerlynck's kapel

's Burgemeesters kapel

De grote kapel- zie achterkaft - in Neogotische stijl is opgetrokken ter ere van de H. Theresia van het kindje Jezus[28]. In de kapel zelf staan nog beelden van de H.

---

[27] De beweging kwam weliswaar traag tot stand. Cf. een geval geciteerd door Gheysen "86 jaar na de ontmanteling van Gheeraerts kapelletje, kreeg Jan Baptist RUSSEN het niet gedaan een kapelletje te mogen bouwen ter ere van O.-L-Vrouw. Hij had die belofte meegedeeld aan de toenmalige dienstdoende Pastoor Ant. Fr. Ramault, doch de herinnering aan het voorgevallene in 1681 was nog zo levendig aanwezig bij de toenmalige Haringenaars (Roesbrugge + Haringe in één parochie) dat de pastoor het nodig oordeelde het Bisdom op de hoogde te brengen van deze belofte. Felix De Wavrans, de toenmalige bisschop, antwoordde bij schrijven van 9 mei 1767 (in het Frans) dat om redenen van allerlei aard de gevraagde vergunning niet kon worden toegestaan"

[28] Theresia van Lisieux, Theresia van het Kindje Jezus, Kleine Theresia, Rozenmadonna (° 1873 - + 1897)

Pastoor van Ars[29] en O.-L.-Vrouw van Lourdes[30]. Er is een altaar en communiebank. Er staan enkele stoelen. Het bouwpatroon van de kapel steunt op de kerkenbouw.. De kruisvormige plattegrond verruimt het geheel. De bouw is verhoogd en heeft 5 trappen. Wellicht heeft men het aanzwellen van het water van de IJzer willen tegengaan. Architecturaal heeft men consequent de schoudergevel van kopstukken voorzien. De hoeksteunberen harmoniseren met de trapgevels.
Er zijn gekoppelde spitsboogvensters. Het geheel oogt typisch neogotisch.

Er moet een beeldje in de topgevel gestaan hebben. We vermoeden een Heilige Theresia[31].

---

[29] Jean Baptiste Marie Vianney of Johannes Maria Vianney, ook Pastoor van Ars (° 8 mei 1786, Dardilly (bij Lion) - 4 augustus 1859, Ars sur Formans) was parochiepriester in Ars-sur-Formans in Frankrijk gedurende 41 jaar en is een rooms-katholieke heilige. Door zijn preken, zijn vroomheid en zijn roep van heiligheid velen tot geloof en boetvaardigheid op te roepen. Uit heel Frankrijk kwamen mensen om bij de Pastoor van Ars te kunnen biechten. Jean-Marie Vianney werd in 1925 heiligverklaard door paus Pius XI. In 1929 werd hij uitgeroepen tot beschermheilige van alle parochiegeestelijken. De reliek van het hart is ook reeds op andere plaatsen geweest; zo was zij in Rome bij paus Benediktus XVI in mei 2005.

[30] Over O.-L.-Vrouw van Lourdes hebben we het verder. Voetnoot 53.

[31] Delepiere A.-M, Huys M., *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Provincie West Vlaanderen - Arondissement Ieper. Kanton Poperinge 11n2,* Turnhout 1989, 555p.

De kleine H. Theresia van Lisieux

Het Heilig Treesje kent een typische verering. In tegenstelling met haar naamgenoot: de grote Heilige Theresia van Avila.
Zij staat bekend als patrones van de missies en ze is er nooit geweest. Een typische kentrek van het begin van de 20ste eeuw was de verheerlijking van het 'verduldig lijden' en tot zelfs 'de gezochte pijniging als boete'. Dit zag men als meelijden met de Zaligmaker. De godsvruchtige zielen zetten 'de lasten en de inzet om anderen ten dienste te zijn' om in genade. Die genade kon dan weer worden gestort ten voordele van de zielen in het vagevuur, e.d.m. Het H. Treesje was hierin een model.

Theresia van Lisieux wordt uitgebeeld met rozen en een kruis. Het kruis verwijst naar het feit dat ze als godsvruchtige ziel haar kruis heeft gedragen. In haar "histoire d'une âme", een verhaal als een dagboek, beschrijft ze hoe ze de vernederingen, zelf ziek zijnde, toch verdraagt van haar medezusters en haar oversten en zo verdienstelijk is voor de uitbreiding van het Rijk van God: de missies..

Realiteit

De familie kende de miserie. Op het kerkhof vinden we één dochter die 5 dagen na haar vader overleed[32]. Ze was toen 16 jaar.

[32] Elisabeth CAMERLYNCK '°22 03 1917 + 29 °7 1933)

De heiligen en hun verering kaderde theologisch in het drieslag stelsel van Gods schepselen, de strijdende kerk hier op aarde, 'streed', de lijdende kerk leed in het vagevuur en de triomferende kerk waren de massa heiligen die via Gods genade hem mochten triomfantelijk eren in de hemel. Via de kerkelijke leer en genade waren de gelovigen in dit voortdurend netwerk ingeschakeld.

Achteraan op het kerkhof van Roesbrugge bevindt zich het majestueuze graf van de toenmalige burgemeester. Hij was zelf van Proven en verloor zijn eerste vrouw Marie Dehonghere die van Lo was in 1917 (de eerste wereldoorlog). De vrouw was amper 41 jaar. Hij zelf was er toen 37. Hij hertrouwde met een vrouw uit Winnezeele Rachel Desmareceaux, die zelf haar man verloor amper 53 jaar oud. Opdat hij zou genezen beloofde ze een kapel te bouwen. Het mocht niet helpen.
In de volksmond vertelt men dat ze een zeer bloeiende handel had in 'schipwaar[33].
Zij zelf overleefde hem en stierf in Oostende in 1988 op

95 jarige leeftijd. Kapelletjes bouwen doet lang leven.

[33] "Schipwaar", "Koloniale waren" is de term die men gebruikt voor allerlei waren die van overzee komen, of met het schip vervoerd worden..

De kapel is nu door vandalisme bedreigd. Er zijn niet zoveel ruiten meer geheel. De beelden zijn schaars.

Onder de toren

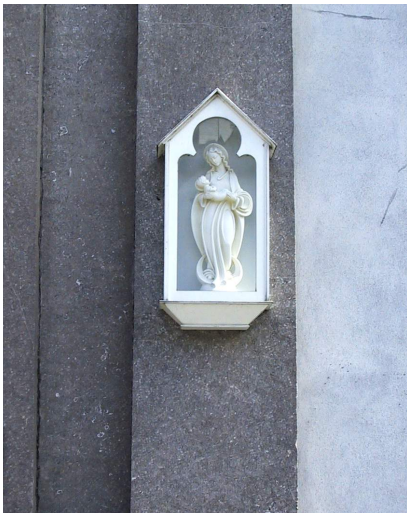

Het muurkapelletje aan de kerk

Er zijn uiteraard verscheidene vormgevingen van de Lieve Vrouwe in beeld. Dit beeldje verwijst stijlvol naar een bijbels gegeven.

Enerzijds is “de maan aan haar voeten”. Dit attribuut heeft heel wat commentaar uitgelokt. De maan zou verwijzen naar de overwinning op de Turken die de wassende maan als symbool hebben.
De Apocalyptische stijlfiguur, die niet direct met de Turken te maken heeft, wordt door de Rooms Katholieke exegese in de tekst van Openbaringen op Maria toegepast[34]. Vandaar de maan ‘aan haar voeten’.

[34] “Een groot teken verscheen aan de hemel: een vrouw, omkleed met de zon, de maan onder haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren”. Openb. 12:1. De protestantiserende exegese ziet er meer het Gods Volk in. De 12 sterren zijn dan niet de 12 apostelen, maar de twaalf stammen van Israël.

Anderzijds is vaak in die voorstelling de verwijzing naar Genesis[35] opgenomen. Eva beet in de appel. De nieuwe Eva zal de kop van de slang verpletteren, de slang belaagt de Dame en haar voet vernietigt het kwaad.
Door haar overwinning krijgt ze de scepter. De Onze Lieve Vrouwekerk in Poperinge, toegewijd aan Onze Lieve Vrouw Hemelvaart, heeft boven de ingang spoort eveneens deze vormgeving van de Lieve Vrouwe. De planeten, de maan en de sterren verwijzen naar krachten die de mens te boven gaan. De Lieve Vrouwe zet een stap door het kwaad de kop in te drukken en duidt in de eindtijd de overwinning op gepijnigd zijn en aantasting van het leven op aarde. In bijbels verband gaat het om de kosmische eindfase waarin haar kind: Christus "alles in allen[36]' wordt.

Wijngaardstraat

Wijngaardstraat 2

Vaak wordt de binding met religie verlaten door de moderne ontwikkelingen. We vinden een elektriciteitscabine in plaats van een kapelletje of we ontdekken onder dakgoot een alarmtoestel. Of we decoderen de hobby van de bewoner via zijn vinkkooitje

---

[35] "Vijandschap sticht Ik tussen jou en de vrouw, tussen jouw kroost en het hare. Het zal jouw kop bedreigen, en jij zijn hiel!" Gen. 3:15.
[36] Kol. 3:11: "Maar alles in allen is Christus."

dat er diplomatisch is opgesteld om de signalen van soortgenoten als stimulans op te vangen.

In de Haringestraat 32 vinden we zelfs een home Sweethome huisje. Ook de barbecue op de Waaienburgseweg of de monumentale brievenbus nemen de plaats in van wat vroeger een bescheiden kapelletje had kunnen zijn.

In de Wijngaardstraat 2 bij de kunstenares vinden we een engeltje op de muur.

Wijngaardstraat 1

Traditie in ere houden

Bij Pascal en Karlien VERSTRAETE-DEMEULENAERE is de traditie in ere gehouden.

De moderne mens heeft technische hulpmiddelen om zijn veiligheid te garanderen en om licht in de duisternis te voorzien.

Menig mens zal in de sfeer van zijn tijd wel met in zijn achterhoofd een zekere beveiligingstendens het kapelletje hebben opgehangen. En het Mariakapelletje dat aan de boom hing was op zijn manier een lichtbrenger als de moeder van het zieke kind een gebedje deed bij de goede Moeder in de hemel.
Kapelletjes werden opgetrokken in de vreemdste vormen, heel laag, heel hoog. Laag om werkelijk dichtbij te zijn en aanspreekbaar. Heel hoog met het idee dat men tot de hemel sprak en dus ook hoopte op het menselijk onbereikbare.

Een zeer verzorgde kapel. Het portaal is ruim. De kapel heeft twee zijvensters. Het zijn twee elegante spitsbogen. De voorgevel is gecementeerd en op het fronton is een groot kruis met klaverbladuiteinden. Op de nok staat een cementkruisje.
De dubbele deur is niet gesloten en geeft toegang tot een nette kapel. Er is een godslamp en een houten altaar.
De eigenaars hebben het dak hergedekt met nieuw zink.

Cornelius en Margareta

Er staan grote beelden van de H. Cornelius[37] en de H. Margareta[38]. De Heilige Cornelius was in trek in de streek omwille van de bescherming voor de kinderziekten, vandaar dat vele kinderen als tweede naam bij het

doopsel de H. Cornelius als patroon hadden. Hij zorgde

---

[37] H. Cornelius werd aan het begin van de derde eeuw geboren. In 251 werd hij, na een Cedisvacatio van 15 maanden tot bisschop van de kerk van Rome gewijd. Paus Cornelius werd door keizer Gallus verbannen naar het huidige Civitavecchia. Hier werd hij op 14 september 253 door onthoofding om het leven gebracht. De heilige Cornelius ligt begraven in de catacomben van Callistus. In de streek is hij patroon van het hoornvee en werd vereerd om de kinderen vrij te houden van kinderziekten,.

[38] H. Margareta (van Cortona). Zij sterft in Cortona op 22 februari 1297 en wordt patrones van Cortona, de boetelingen, verschillende huizen voor verwaarloosde en mishandelde vrouwen. Haar belangrijkste attributen zijn die hond (van de vermoorde partner) en een doodskop (afkeer van de zonde, boete).

niet alleen voor de kinderen. Ook het hoornvee werd aan zijn zorgen toevertrouwd. Zijn naam was aanleiding tot dat patroonschap. Cornu = Latijn voor hoorn.

Volgens getuigenissen uit de omgeving zou de Heilige Margareta aangeroepen worden tegen de kramp. Vandaar de bundel witte nestels die bij het beeld van de H. Margareta hangen[39]. Op haar boek staat in het Frans= "*Considerez les maux d'autrui comme vos propres*". "*Beschouw de ellende van de andere als die je zelf hebt als de uwe"*.

[39] Julien Gunst van de plaatselijke herberg "Ons Volkshuis" weet te vertellen dat de vroeger eigenares krampbanden liet zegenen bij de paters in Ieper.

Vooraan op het altaar staat een merkwaardig kruis. Het kruis staat er als overwinning op het kwaad: de slang. Het Lieve Vrouwe beeldje dat voor het altaar staat heeft een kindje Jezus dat op wolkjes staat, helaas met gebroken kinderhoofdje. Op het altaar staat naast de grote beelden links het H. Hart van Onze Lieve Vrouw en aan de andere kant staat het H. Hart.

Antonius met zijn kindje

Centraal staat de H. Antonius van Padua. Als er een volkse heilige is in de streek dan is het zeker die H. Antonius[40]. Hij werd de hulp wanneer men iets niet vindt. Het is bekend dat bepaalde mensen zijn beeld durven met het gezicht naar de muur zetten totdat ze het verloren voorwerp hebben teruggevonden. "*Saint Padou, grand filou, redonnez-moi mon bijou.*"

We merken hier een monogram dat zeldzaam voorkomt. De letters "H+A" dooreen gewerkt op de voorkant van het altaar.

---

[40] Niet verwarren met de H. Antonius de eremijt, waarover op een andere plaats, wordt verteld. Zie Hanekampstraat.

In de tuin

Spontaan en ongegeneerd, ook zonder dak boven het hoofd worden heiligen gehuisvest. Het kan zeer eenvoudig. Het is alsof de godvruchtige ziel de voorbijganger erop wijst dat er ook zonder grote bouwprojecten plaats is voor het heilige.
Ook de 'voedstervader', de patroon van de goede dood, de patroon van de kerk, de 'nederig stille timmerman' heeft zijn plaatsje bij de kalken vogel, de bewaker van het 'kapitooltje van Haringe', naast de kabouter…
Hij bewaakt er zowel de kerk in de verte als het huis van degene die hem wit heeft gekalkt omdat niemand hem zou voorbijgaan zonder even in zijn verbeelding en zijn brein zich af te vragen. Wie was dat ook weer?

Heybrugstraat 3

O.-L.-Vrouw van het H. Hart

De kapel is toegewijd aan O.-L.-Vrouw van het H. Hart.
Dat is geen onbekende titel[41].
De devotie tot het H. Hart is geofficialiseerd na de verschijningen aan Margareta Maria Alacoque[42].

---

[41] Joseph Gheysens meende dat wel.

[42] Margaretha-Maria leed in haar kindsheid aan kinderverlamming en zou daarvan op onverklaarbare wijze zijn genezen. In 1671 trad zij toe tot de Orde van Maria Visitatie (Latijn: *Ordo de Visitatione Beatae Mariae Virginis*, OVM) in Paray-le-Monial. Op 16 juni 1675 ontving zij een visioen, waarin haar verklaard werd dat voortaan op vrijdag na het octaaf van Sacramentsdag een feestdag ter ere van het Heilig Hart van Jezus zou dienen te worden ingesteld. Daarbij kreeg zij steun van Claude de la Colombière, overste van de Jezuieten in Paray-le-Monial.

Naar analogie met deze verering ontstond de verering voor O.-L.-Vrouw van het H. Hart[43].

De vorige opzoekingen hielden het bij de vaststelling dat deze Onze Lieve Vrouw een vreemde afbeelding was. Relatief onbekend op onze streek. Het cultusobject is een beeld van Maria met het kind Jezus dat afgebeeld wordt met Zijn Heilig Hart.

De eigenaars hebben haar een kruisje gegeven met de naam van Jooris Laseure °1918-+ 2003. In de kapel kreeg dit O.-L.-Vrouwbeeld de naam: Onze Lieve Vrouw van de barmhartigheid[44].

Wanneer we op zoek gaan naar de beschrijving van de O.-L.-Vrouw van het h. Hart vinden we de volgende beschrijving.
"*Maria staat op een wolk, met zijwaarts naar beneden gestrekte armen van Maria, haar voeten geplaatst op een slang. Het kind Jezus staat recht voor Maria met de rug naar haar toe. Jezus' rechterhand wijst omhoog, zijn linkerhand wijst naar zijn geopende hart. Beiden zijn met een zilveren kroon gekroond. Maria draagt een*

---

[43] Er zijn opvallend veel beelden van O.-L.-Vrouw van het H. Hart in Haringe-Roesbrugge. Het beeld ervan is te onderscheiden het beeld van het H. Hart van O.-L.-Vrouw. Bij dit laatste heeft O.-L.-Vrouw duidelijk zelf het hart. Bij het veel verspreide beeld in de kapelletjes van Haringe-Roesbrugge heeft Jezus het hart. Vaak zit hij in zijdelingse of werkelijke troonhouding.

[44] De H. Hart devotie gebruikte dikwijls de zin uit het Evangelie Matt. 11:28 "Kom allen naar Mij toe die afgemat en belast zijn, en Ik zal u rust geven." Dat wijst om de bamrhartigheid, de breed-hartigheid van Christus.

hemelsblauwe mantel, bezaaid met gouden sterren. De mantel dient tegelijkertijd als sluier. Maria's kleed is wit met gouden sterren en haar hoofd is getooid met een zilveren kroon. Jezus draagt een rozerood onderkleed met gouden stippen. Zijn bovenkleed is aan de buitenkant okergeel met gouden sterren, aan de binnenkant zeegroen."
Enkel zaken vinden we in de hier meer voorkomende beelden terug. De slang, de wolken, Jezus en de nadrukkelijke verwijzing naar zijn hart.

Devotie tot O.-L.-Vrouw van het H. Hart

De devotie tot O.-L.-Vrouw van het H. Hart ontstond in Issoudun (Frankrijk), waar de priester Jules Chevalier (° 1824-+ 1907) in 1854 de congregatie van de Missionarissen van het H. Hart oprichtte. In 1882 stichtte hij samen met Maria-Louise Hartzer de congregatie der Dochters van O.-L.-Vrouw van het H. Hart. Chevalier wilde de invloed van Maria op haar zoon in een nieuwe titel vereeuwigen. De devotie tot O.-L.-Vrouw van het H. Hart orchestreerde de Mariadevotie waar Pius IX achter stond.

De Maria-verschijningen in Lourdes en de verering van O.-L.-Vrouw van Lourdes, de uitvaardiging van het dogma van Maria's Onbevlekte Ontvangenis en de instelling van het H. Hartfeest in 1856 waren de ideale voedingsbodem om elk zijn devotie te propageren. De Mariadevotie en H. Hartdevotie moesten het katholieke

'volk' de mogelijkheid bieden het geloof op een persoonlijke en gevoelsmatige wijze te beleven. Zo activeerde met ook een grotere betrokkenheid met de

kerk van Rome. Ook de Missionarissen van het H. Hart en de Dochters van O.L. Vrouw van het H. Hart verspreidden deze devoties[45].

[45] We zijn in de streek rap geneigd op Frankrijk te denken. We zitten hiermee echter inde Val de Loire in Frankrijk. Op de speurtocht naar de oorsprong van deze beeldcultuur vinden we prentjes van het zittende Kind Jezus met hart en beide gekroonde figuren uitgegeven in Averbode 1886, de missonaire touch vinden we bij het kleine liefdewerk vanuit Asse en Dianant, Er bestaat een Franstalige litanie vanuit Mechele 1881, Notre Dame du grand retour wordt

Zie :
http://www.stjohnkippax.org.au/vocations_files/vocations.htm
In de streek van de ijzer werd het de afbeelding die we op de vorige blz.presenteerden.

De kapel Laseure

De kapel Laseure werd gebouwd uit belofte in 1921. Mevr. Margriet Laseure dochter van Leon Laseure-Maria Allacker namen hun toevlucht tot de Lieve Vrouwe en werden verhoord. Hun kind genas en de dame kon huwen met Constant Lelieur.

Op de kapel staat een sierlijk kruis.
Boven de toegangsdeur stond de aanroeping "*O.-L.-Vr. v.h. H. Hart B.V.O*[46]." en binnenin "*O.-L.- Vr van Barmhartigheid B.V.O.*".
In de kapel, zelf achter een traliehekken, zien wij een beeld van O.-L.-Vrouw van het H. Hart en een Piëta, O.-L.-Vrouw met het dode lichaam van Jezus op haar schoot.

---

gepropageerd in 1911 opdat Frankrijk zou terugkeren naar God (zittende O.-L.-Vrouw met H. Hart van Jezus), in 1949 worden prentjes uitgegeven vanuit Borgerhout door de Missionarissen van het H. Hart, in 1885 komen de Franse prentjes van de missionarissen van Baarle-Duc, Averbode gaf in de jaren ’60 de Bode van O.-L.-Vrouw van het Heilig Hart uit, er bestond een aartsbroederschap die opgericht werd in Issoudon, dus toch zover in Franrkijk en waar we lidkaarten van vinden in 1918, blijkbaar uit de streek in het Frans, op naam van Henri Verhaeghe, Het aartsbroederschap verleende tevens broederschap in 1890 in Sittard Nederland aan de Ursulinnen. We blijven na de opzoeking dus evenzeer verbonden aan die Franse oorsprong.

[46] B.V.O. = Bid voor ons, Latijns equivalent O.P.N. = Ora pro nobis.

De kapel is met veel zorg herbouwd.
Er is een ruim portaal. De windborden zijn met houtsnijwerk versierd. De puntgevel is 90%. Het zadeldak hangt over de gevel en overkraagd de voorgevel.
Het dak is bedekt met mechanische pannen die de windborden dekken.

Heybrugstraat 7

H. Hart in het gezin

De devotie tot het H. Hart is medio 20ste eeuw werkelijk uitgegroeid tot een vrij algemene praktijk. Wie onder de wat oudere mensen kent er niet de negen eerste brijdagen en de overtuiging dat men door deze praktijk het Heilig Hart, de barmhartige, breed-hartige, Jezus zo vereerde dat hij de belofte aan Margareta Maria waar maakt nl. dat je omwille van de vereniging met zijn Hart in de communie en de geregelde praktijk van het boetesacrament, niet anders meer kon dan naar de hemel gaan.
Het opschrift in de kapel luidt: "*H. Hart van Jezus, zegent ons huisgezin*".
Bij de verspreiding van de devotie tot het H. Hart hoorde medio 20ste eeuw de toewijding van het Land, de gemeente of het huisgezin aan het H. Hart[47]. In die contekst bad men dat het H. Hart het huisgezin zou zegenen. De H. Hartbonden waren het verenigingsleven aangepast aan de tijdsgeest. Ijveraars deden, actief aan propaganda. Het dorpsleven stond niet stil.

Brigitta en Rochus

In deze kapel staan benevens een beeld van het H. Hart nog een O.-L.-Vrouw van het H. Hart, een H. Pastoor van

[47] Deze religiositeit is bekend als de intronisatie. Het H. Hart kreeg een troon, een ereplaats, een autoriteit in het gezin.

Ars, een H. Brigitta[48] met rund en de H. Rochus[49].

Kapel Rouseré

De kapel is inderdaad gebouwd bij het begin van de bloei van de H. Hartbonden. Ze werd ingewijd door E.H. D'Hooghe in het jaar 1940. Hij schreef in de parochiekroniek: "*Op zondag 13 oktober 's achternoens*

---

[48] H. Brigitta – De Heilige Brigitta werd ook vereerd in Elzendamme. In Oostvleteren zegt men "naar Elzendamme naar de mis gaan", dat betekent niet naar de eucharistieviering gaan op zondag, maar wel een 'pintje pakken'. Die Heilige Brigitta wordt afgebeeld met een koe, als patrones van het rundvee. We denken niet op Brigitta van Zweden (ordestichteres, die vele visoenen kreeg, acht kinderen en een kloosters stichtte). Het is wel de heilige Brigitta van Kildare (Ierland). Ze werd aanroepen tegen veeziekten en oogkwalen. Ze is de patrones van de landbouwers, dichters, vroedvrouwen, smeden en buitenechtelijke kinderen.

[49] H. Rochus Rochus werd geboren als zoon van een welgesteld Frans edelman. Naarmate hij ouder werd zag hij echter de armoede rondom zich en werd hierdoor aangegrepen. Op 20-jarige leeftijd gaf hij zijn fortuin aan de armen en zag hij af van zijn titel als edelman. Rochus vertrok op pelgrimtocht naar Rome waar hij zijn tijd doorbracht met het verzorgen van de zieken die door de pest getroffen werden. Terwijl hij voor de zieken zorgde werd Rochus zelf besmet door de pest. De hond van een nabijgelegen edelboer vond Rochus op zijn sterfbed en bracht hem alle dagen een stuk brood. Rochus kon dankzij de goede zorgen van de edelboer zich herstellen van zijn ziekte.
Rond die tijd brak in Frankrijk de burgeroorlog uit en Rochus besloot om naar zijn geboorteland terug te keren. In de turbulentie van de oorlog werd Rochus beschuldigd van spionage. Rochus weigerde zijn ware identiteit prijs te geven waardoor hij in de gevangenis werd opgesloten. Daar bracht hij zijn tijd door met het verzorgen van zijn medegevangenen. Uiteindelijk zou hij vijf jaar later sterven. Op zijn lichaam werd een document gevonden die samen met de geboorteplek zijn ware herkomst bevestigde.

heb ik in stilte en zonder plechtigheid de nieuwe kapel van 't H. Hart ingewijd die staat aan de hofstede van de Weduwe Camille ROUSERÉ".
Het gaat om een kapel die ook weer werd gebouwd uit belofte. Die Mevr. Weduwe ROUSERÉ had, toen zij nog de hoeve in handen had vijf van haar zes kinderen zien begraven. Slechts één zoon overleefde. Toen deze zoon, Maurits Rouseré, huwde met Margareta Vandenbussche in oktober 1936 werden hun eerste kinderen, een tweeling dood geboren, terwijl de moeder lange tijd nog in levensgevaar was. Als de kinderen zouden blijven leven dan zou ze een kapel bouwen ter ere van het H. Hart. En zo was het!. Mevr. Rouseré-Vandenbussche genas en kon zelfs verder de hoeve bezorgen
De kapel is dus vrij recent. De trapgevel siert het gebouwtje. Er staat een bewerkt kruis op het dak.

Na zijn dood werden verschillende mirakels, en vooral deze die met de pest te maken hadden, aan hem toegeschreven. 100 jaar na zijn dood werd Rochus heilig verklaard.

In het portaal is er mogelijkheid om met meerdere personen een zitje te nemen. Deze faciliteit werd vroeger zeker dankbaar gebruikt om er zittend een paternoster te bidden. Vooral in de meimaand was er plaats te kort en konden oudere mensen zittend meebidden met de groep.

Haringeplein

De kerk van de Heilige Martinus

Welk kind kent Sint Maarten[50] niet? Voor wie de geschiedenis niet meer zou weten verwijzen we naar het basrelief boven de ingangsdeur van de kerk van Haringe. De H. Martinus van Tours (Sint-Maarten; 316 of 335-397) was bisschop van Tours vanaf 372 en was missionaris in Frankrijk. Zijn veelgelezen levensbeschrijving door Sulpicius Severus maakte hem tot een zeer populaire heilige. Op zijn feestdag 11 november gedenkt hij d ekinderen.

Kapel van het dorp

Lourdes

Einde vorige eeuw eigendom aan Mevrouw Elvire Deschuyter.
Het heiligdom is zeker van respectabele ouderdom. De precieze datum vinden we in het artikel van Joseph Gheysens. De kapel is wellicht naar aanleiding van de dogmaverklaring (1856), honderd vijftig jaar gelden, opgericht.

---

[50] De verering van de Heilige Nikolaas in Ieper geeft aanleiding voor het kinderfeest van Sint Nikolaas. Zo is het in Haringe en Roesbrugge Sint Maarten omwille van de toewijding van de kerk van Haringe aan Sint Maarten.

In de volksmond wordt de kapel ook met zoveel preciesie genoemd. De kapel van O.-L.-Vrouw van Lourdes. De Lieve Vrouw noemt zich in Lourdes “Ik ben de Onbevlekte ontvangenis[51]”. Het arme meisje dat geen theologische scholing had brengt de boodschap over. Ze gebruikt de termen van de dogmaverklaring die later komt. Het wordt altijd als merkwaardig vernoemd dat zij deze formulering uitsprak zonder ze zelf te begrijpen.

De familie Delanote

Aan de oorsprong de familie Delanote, nl. Dominiek Delanote (° 1832-+ 1915). Hij was toen veruit de rijkste en meest eminente persoonlijkheid van Haringe, bekostigde het monumentale bouwwerk.

[51] “Que soy era Immaculada Councepciou”.

Monumentale kapel

In het timpaan boven de toegangsdeur staat de tekst
"*Looft den Heer uyt al Uw krachten*
Heilige Maria Onbevlekte b.v.o."
De kapel heeft een leien dak. Ze is één beukig en is opgetrokken in gele baksteen. Het zadeldak is licht gebogen. De voorgevel is een deel beraapt en een deel gecementeerd en doet daardoor wat lomp aan.
Er is een kruis met haantje.
Via een arduinen bordes kan men naar binnen in een vrij ruim geheel. Dat het om een groter geheel gaat wordt

extra onderlijnd door de zijraampjes: rondboogvensters met geometrische roedenverdeling.
De deur is beglaasd en heeft een ruitvormige roedenverdeling.
Als in de grote heiligdommen en tempels gaat men binnen tussen pilasters met geprofileerde sokkel en kapiteel. Het fries is geleed en het driehoekig fronton bekijkt u als het oog van God "God ziet U. Hier vloekt men niet."
Boven het altaartje ziet men de duif als symbool van de Heilige Geest die Onze Lieve Vrouw overschaduwde[52].
Vooraan staat links de H. Jozef met het kind Jezus en rechts staat de H. Anna met Maria.
Het dreigende van de voorkant wordt iets verzacht door een engelhoofdje en guirlandes.

Bij het rechter venster Jezus in het hofke van Olijven.
Links stond vroeger een H. Antonius van Padua[53].

Meimaand aan de kapel

Na eigendom te zijn geweest van het Klooster van de H. Vincentius van Kortemark, de Zusters ervan bedienden hier de lagere school, kwam de kapel in de handen van Mevrouw Elvire Deschuyter, die er tot voor een tiental jaren de schoolgaande jeugd en de mensen van het dorp bijeenbracht gedurende de mei- en oktobermaand.

[52] Lucas 1:35.
[53] Cf. Tekst Joseph Gheysens.

Een alternatief

Bij de zusters op nr. 60 zien we een afbeelding van de H. Familie. Het waren ook de zusters van de H. Familie die hier de lagere school op dreef hielpen.
Hier is dus wel een verwijzing naar hun orde, wat in de gebouwen van de school van Roesbrugge niet gebeurde. De zusters kwamen er in 1963 in opvolging van de zusters van het klooster van Kortemark.

Nachtegaalstraat

Nachtegaalstraat 2 + 5

Nachtegaalstraat 6

Hier woont Gilbert Delanote, zoon van Gilbert

Een voudig uitnodigend

Eenvoudig uitnodigend werd met zorg een typisch kapelletje gebouwd. De windborden, de tekst en het kruisje hebben hun eigen charme.

Bij Gheysens lezen we al dat de kapel prachtig is hersteld en heringewijd in 1986 door de vorige Pastoor E. Pater

Hosten. "*Ze is wat luxueuzer dan de voorgaande. De windborden zijn bewerkt*". Dat gebeurde dus twintig jaar geleden.

Het heeft slechts één travee. De plint is gecementeerd en zwart geschilderd. Het zadeldak draagt mechanische pannen.
De voorpuntgevel heeft een hoek van 90%. De eerder kleine kapel heeft een houten, deels beglaasde deur met kleine roedenverdeling. De getraliede deur moet vandalen buiten houden.

Reine Maagd

Op het driehoekig fronton lezen we: "*A. M. D. G*[54]. *Heilige Moeder Gods Reine maagd uitgelezen. Wil al die U hier eert Onze voorspreekster wezen."*
De term reine Maagd werd langs om meer bestuurd in de Katholieke theologie. De bouw moet ergens voor de verschijning in Lourdes en de afkondiging van de Onbevlekte Ontvangenis van Maria te situeren zijn, vermoeden we. Anders zou men toch de toen gangbare 'modeterm' – Onbevlek ontvangen - hebben gebruikt. Aanvankelijk was de geboorte van Christus uit de Maagd Maria niet uitdrukkelijk invulling van het Onbevlekt zijn, of "zonder erfzonde ontvangen" zijn van Maria.
De term "Onbevlekte Ontvangenis" is een dogma van de Rooms-katholieke Kerk dat op 8 december 1854 werd afgekondigd door paus Pius IX en zette onder Rooms

[54] Ad maiorem Dei Gloriam: tot meerdere eer en glorie van God. Is wellicht een term die ingegeven werd door de problemen die men kerkelijk gekend had met de 'eer voor de geldbeugel' en de ontsporing van de devotie als magisch middel.

Katholieken een nieuwe golf van Mariaverering in gang. De protestanten verwerpen deze stelling omdat het dogma niet is gebaseerd op strikt bijbelse overlevering. Het dogma van de Onbevlekte Ontvangenis wordt vaak verward met een ander dogma: dat van Jezus' geboorte uit een maagd (cf. reine Maagd). In het Concilie van Trente staat nog letterlijk dat niemand van de erfzonde is uitgesloten.
Het kan ook dat men hier in den lande aan de discussie niet heeft deelgenomen.

Sober

Binnenin het bruine beeld van O.-L.-Vrouw[55] met het Kindje, allebei gekroond en met de scepter in de hand. Twee engeltjes omringen de beeldengroep. Er zou een H. Donatus gestaan hebben. Dit kan zijn ter bescherming tegen donder en bliksem. Deze verering steunt misschien op de verbinding met de klank van zijn naam.

Moenaardestraat

We wijzen de toerist erop dat de Moenaardestraat een schijnbaar omgekeerde nummering heeft van hieruit. Ze loopt echter door in de aangrenzende deelgemeenten.

[55] De bruine kleur wordt vaker vereenzelvigd moet de kleur van de aarde. Vaak al te bespiegelende verhalen proberen hierin een verwijzing te zien naar de ‘voor-christelijke’ verering van moeder aarde.

Moenaardestraat 104

Moenaardestraat 90

Moenaardestraat 86

Kapel Maria Middelares

De kapel is toegewijd aan O.-L.-Vrouw Middelares. Zo is het ook te lezen boven de deur.
"*O.L.Vr. Middelares - B.V.O. - Onze Toevlucht*".
Binnenin staat de tekst te lezen, geschilderd door wijlen Pater DE CLERCQ:

"*O Maria die daer staet,*
Gy syt goed en ik ben kwaet
Bid voor myn erme Siele
Dat sy niet verlooren en gaet. "
Jules Declercq Sr. 1864."

Die tekst, oorspronkelijk van één der voorouders van Pater Declercq, werd door Guido Gezelle overgenomen wanneer hij zijn gedicht "O Maria die daar staat...." heeft gemaakt.
Gezelle was vriend van Jules Declercq Senior, en kwam er aan huis wanneer hij soms een bezoek bracht aan vrienden van over de Schreve.
In de kapel zien wij een O.-L.-Vrouw van Boodschap[56] met onder haar gespreide mantel links en rechts een engelkopje.

De kapel van het Doeningtje

Het geheel is gedekt met verlakte zwarte hoekpannen die over de windborden komen. Het smeedijzeren kruisje dat op de nok staat is aan de uiteinden uitgeklopt in een leliemotief.

---

[56] Naam gegeven vanuit de H. Geest die in het gewelf is afgebeeld.

’s Avonds wordt het stemmig verlicht aan de buitenkant. Het ziet ernaar uit dat de eigenaars er speciale zorg voor hebben.. Het oude dubbel hekje dat op een originele manier dicht gaat, sluit een voorportaaltje af. Er zijn kleine zijraampjes en er is een zitbank.
De grote Lieve Vrouwe spreidt de armen. Wie voelt zich hier niet veilig. Het lage kapelletje lijkt aan de pelgrimerende mens te zeggen, hoe klein je ook bent, kom binnen, “ik wil je moeder zijn”.

De titel “middelares van alle genaden” is als theologische term niet als dogma afgekondigd[57]. De Kerk viert wel

(Lumen Gentium 57, 58, 61) roept de kerk terecht de Moeder van

haar feest[58]. Voorstanders verdedigen de titel door erop te wijzen dat je die bij de vroegste kerkvaders vindt.

Maria heeft ons Jezus geschonken, de Bron en Gever van alle genade. “Door middel” van Maria is Jezus geboren.

De theologie is er echter over eens, dat deze “bemiddeling” geen zelfstandige kan zijn[59]. Het middelaarschap van Maria behoort geheel bij dat van Jezus, de mens Jezus, de enige zelfstandige Middelaar tussen God en ons.

Muurkapelletje Moenaardestraat 86

Witgekalkte muren trekken de warmte aan van de zon. In vele gevels van ons Vlaamse land staat een venster naar de hemel. De devote voorouder (1865) trachtte via dit luik contact te hebben met de hemel.

Zo te zien is de profilering van de rand vloeiend opgaande in een staand kruis. Het geheel komt over uit één stuk. De devotie houdt stand. Ook bij de nieuwe

---

Jezus aan als “Middelares”, “Voorspreekster”, en moeder voor ons in de van de genade, “die als geestelijke moeder van alle volkeren” “tussenbeide komt voor de gaven van het eeuwig leven” (Lumen Gentium, 61, 62) Dit is de verdediging vanuit Als een voorbeeld om de concilieteksten van Vaticanum II. Dit zijn inderdaad geen dogmata.

[58] Bepaalde bronnen schrijven dat in bepaalde provincies vroeger het feest Maria, Middelares van alle genaden werd gevierd op 31 mei.

[59] Er zijn er ook, die haar de naam van “Medeverlosseres” geven en wensen dat de Kerk dit door een plechtige uitspraak bevestigt. Weerom hoort hier dezelfde bemerking. Via Jezus is zij het kanaal.

opknapbeurt en de schilderwerken is er aan de accentuering van de gevelkapel gedacht.
De warmte van het licht verwarmde de buitenmuur. Het appel van de Lieve Vrouwe wilde de hemel vermurwen. De mens, vrij onbeschermd, tegen fatale slagen in het bestaan, dodelijke ziekte, oorlog, aan zijn lot overgelaten worden…richt zich naar de heilige. Heiligen staan hoog: hoog aangeschreven in de hemel en de mens zorgt er dan ook best ook voor er goed mee te staan.

Het gebouw waar de kapel bij staat en waar in de gevel de hier afgebeelde kapel in staat is bewoond door Danny

en Christine LEMAHIEU-GAUQUIE

Mariaverering

Zoals je hier ziet wordt het kruis onafscheidelijk verbonden met de devotie. Maria verwijst naar Christus. Zo hoort het in de katholieke verering. Ook al zeggen we in onze streektaal "Maria aanbidden". Volgens de strikte leer kan dat niet. Alleen Christus past aanbidding. Maria wordt vereerd[60]. De verering van Maria is een hoofdstuk apart. De reformatie onderlijnde dat de verering van heiligen en Maria pas in de 4de eeuw schuchter ontstond en dat pas in de 7de eeuw er feesten kwamen voor Maria. De contrareformatie heeft enerzijds geremd op de kritiek op de verering van heiligen en Maria. Anderzijds heeft de kerk – zoals we in ons eerste deel hebben onderlijnd de al te magische praktijken ingetoomd. Wat de vermenging met de materieel-lucratieve motieven betreft zou er een afzonderlijke studie moeten gebeuren om het impact ervan te bestuderen. Het gebeurde zeker dat de kerk in naam van de al te financiële inslag van de devotiepraktijken van de leek, zelf het touw in handen nam om tenslotte de gevolgen nog erger te maken.
We beweren geenszins dat dat de exclusieve motieven waren.

---

[60] De cultus of *eredienst* is kerkelijk (R.K.) gesplitst in twee. De *cultus latriae* is de aanbidding die Christus geldt, de *cultus douliae* is voorbehouden voor heiligen en Maria. Voor Maria hebben bepaalde theologen dan nog een specifieker term de *hyperdouliae.*

Moenaardestraat - Kruisdreef

Kapel Vandaele – H. Godelievekapel

Oorspronkelijk was deze kapel een Lieve Vrouwekapel. Einde vorige eeuw werd ze erg toegetakeld. De bewoner

van de hoeve Odiel Hoet-Simonne Vandaele kreeg in 1985 een beeld van de H. Godelieve. Op half-oogst werd de herstelde kapel terug ingewijd als H. Godelieve-kapel.

Beelden

Toch werden de bekende onze Lieve Vrouwe beelden erin geplaatst: Nu staan er twee beelden van O.-L.-Vrouw van Lourdes, één van O.-L.-Vrouw van het H. Hart[61], een beeld van het H. Hart van Maria en een kaars van Onze Lieve Vrouw van Sint Jan.
Zoals te zien is heel wat beelden van Onze Lieve Vrouw. Op de twee uitersten zie je de twee beelden: Het Heilig

Hart van O.-L.-Vrouw en O.-L.-Vrouw van het H. Hart.

[61] Zie verklaring in voetnoot bij de kapel van Heybrugstraat 3.

Verpozen

Het kapelletje staat bijna aan de grens tussen Haringe en Watou. De voetgangers van weleer zullen graag gebruik hebben gemaakt van het kleine portaal. Er zijn zijvenstertjes en het schip heeft drie zijden. Het portaal is op een vreemde manier gecementeerd. Het rooster voor de deur is ruitvormig.

Of er toen zoveel beelden stonden weten we niet. Nu staan er behoorlijk wat. De eigenaar zal door het beroep op een nieuwe standhouder wellicht meerdere kandidaturen hebben gehad en wil de gastvrijheid blijkbaar niet beperken.

We bemerken er een vreemd monogram waarin we de letters K, O, H, V, O erkennen. Aanvankelijk hadden we het vermoeden dat het te maken heeft met de bewoners

van de hoeve geciteerd door Joseph Gheysens (Odiel Hoet).

Haandekotstraat

Bewoners: Linda Vantomme-Johan Deschuytter

Kapel VANDEVOORDE of St.-Antonius-kapelletje

Antonius met zijn zwijntje

We haasten ons te verduidelijken. Het is de kapel Vandevoorde die hier herbouwd is en oorspronkelijk niet hier stond.

Het stond vroeger aan de Moenaardestraat, dichtbij het huis bewoond door het echtpaar Vandevoorde-Laseure.

Zij was en is toegewijd aan de H. Antonius-abt. Binnenin

staat het unieke beeld van de H. Antonius met varken, een beeldengroep van de H. Familie, een H. Hart, een O.-L.-Vrouw, een borstbeeldje van O.-L.-Vrouw met kind, een Sint Jozef, enkele kaarsen van O.-L.-Vrouw van Sint Jan.
Het geheel is nieuw gebouwd in 1993. Het werd degelijk gemetst en kreeg een prachtig nieuw houten gewelf.

De oude kapel

De eerste steen van de oude kapel (Moenaardestraat) werd gelegd op 24 mei 1928, zoals Pastoor D'Hooghe schrijft: "24 mei 1928, de eerste steen gelegd van de nieuwe kapel van St.-Antonius-Abt, gezet door de Weduwe René Ryon" en verder schrijft hij:: "1 juni 1929 Private inwijding der St.-Antoniuskapel-en beeld van St.-Antonius-Abt bij het huis der weduwe Réne Ryon, en alles door haar gegeven".
Joseph Ghessens schrijft: "*Aan deze kapel is een interessante anecdote verbonden, ons verteld door een familielid van René RYON : "René Ryon woonachtig in de Nachtegaalstraat bouwde een nieuwe woning in de Watoustraat, thans Moenaardestraat, en zou daar eveneens een kapel bouwen. René had een dochter die in het klooster waar zij was ingetreden de wens uitsprak naar de missielanden te mogen vertrekken. Daar dit in die tijd voor haar ouders een grote en gevaarlijke onderneming betekende, kwam vader René daar fel tegenop. Hij beloofde dan ook dat hij naast dat huis in aanbouw een kapel zou optrekken om van de hemel te bekomen dat zijn dochter toch niet naar de verre landen zou gaan. Hij stierf echter voordat het huis kon worden betrokken, zodat zijn weduwe na voltooiing daar ging*

wonen. Vandaar de melding van Pastoor D'Hooghe dat het in feite de Weduwe Ryon was die de kapel liet bouwen. De kloosterzuster-dochter, wetend dat haar vader fel gekant was geweest tegen haar vertrek naar de missielanden, liet uit piëteit tegenover haar overleden vader haar plannen varen, zodat René ten posthumen titel toch verhoord werd".

Kruispunt Haandekot – Heybrugstraat

Mostaerts Kapelletje

Heybrug 2-4

Joseph Gheysens spreekt van het "halfwegkapelletje". Dit is een term die bij de bevolking nog bekend is. Het kreeg zijn naam omdat het halverwege tussen Haringe en Roesbrugge ligt. Het behoorde in elk geval aan landbouwers-brouwersfamilie Mostaert.

De Popp-kaart tekent nog geen kapelletje. Het is dus wellicht gebouwd midden 19de eeuw.
De Heybrugstraat was in die tijd de hoofdbaan naar Haringe. Even rusten, even om 'troost' zoeken dat kon bij "O.-L.-Vrouw van Troost".

Gewijzigde beeldengroep

Er was vorige eeuw een staande Lieve Vrouw met kroon en scepter en op de arm het kind Jezus gekroond. Hij hield de rijksappel in zijn hand. Als Koning, God en

Schepper, lid van de Drie-eenheid droeg hij de wereldbol met een kruisje erop. Een rozenkrans omstrengelde moeder en kind, terwijl beiden omringd zijn door zwevende engeltjes. De beeldengroep is blijkbaar in de loop der jaren gewijzigd. Het kindje Jezus steekt zijn vingertje in de lucht en heeft geen rijksappel meer in de hand.
Onderaan staat een kindje Jezus van Praag[62].

Bescheiden onder dak

De wegkapel nog altijd in het groen. Zoals alle oudere eenvoudige kapelletjes is vrij klein en eenvoudig

[62] Het Kindje Jezus van Praag is in de rand verschijnselen van de devotie vrij verspreid in de streek. De legende zegt dat wie zo een beeldje krijgt van een ander nooit zonder geld zal zijn. Al 300 jaar richt de bevolking van Praag haar wensen tot het 45 centimeter hoge wassen beeld. Kopieën hiervan vind je nog in Zuid-Amerika en op de Filippijnen. Het 'genadige kind' krijgt vele geschenken, van ringen met briljanten tot en met broches met smaragden. De nonnen kleden het afwisselend in 39 gewaden, wat telkens met een ceremonie gepaard gaat. Dit gebeurt nog maar enkele keren per jaar, vaak tijdens feestdagen.

gebouwd. Het bestaat uit één travee. Het heeft een zadeldak en is gedekt met Vlaamse pannen. Het overkragend dakgedeelte wijst erop dat de kapelletjes uitnodigden om te blijven stilstaan al was het maar om even te schuilen uit de zon of uit de regen na de zware dagtaak of als verpozing. In zijn bescheidenheid verving het een voorportaal.. Het is ook functioneel voor de duurzaamheid van het bouwwerk.
De windborden beschermden het hout van de deur en het gebouwtje.
De muren rondom zijn uit gele baksteen.
We weten niet of de schilderwerken de oorspronkelijke houtconstructie niet wat hebben weggestopt. De eigenaar heeft een gewoon aluminium handvat aan de deur gedaan.
De opschriftplaat op de voorpuntgevel duidt erop dat er niet enkel voor weer en wind geschuild werd.
"*O.-L.-Vrouw van troost. Bid voor ons*."
De gedeeltelijk beglaasde paneeldeur in geprofileerde kozijn verraadt een oudere constructie. Er is een kleine roedenverdeling.

Heybrugstraat

Grot

De grot is uiteraard in verband te brengen met de gebeurtenissen in Lourdes. Vaak is de vorm heel grillig en moet het overkomen als dat de Lieve Vrouwe de grot heeft uitgekozen en dat de schepper allang de bedoeling had hier openbaringen door te geven.
Andere cros filosofische denkers wijzen op het feit dat grotten en spelonken de mond van de aarde zijn, de

opening van de baarmoeder, de geprefereerde cultusplaatsen van de chtonische religies. In de duistere spelonken ontwaarden ze het licht uit de wereld 'aan de overkant'
De eerste voorstellingen van kerstmis laten Jezus geboren worden in een grot en de verrijzenis situeert zich vanuit een rotsgraf.
De grillige vormen van de 'navel van de schepping' verwijzen naar de Almacht van de Schepper. De moeder Gods doet een toegeving aan de irrationele kant van de mensheid.

In herinnering aan een grote bedevaart, een herinnering aan of een bevestiging van een intense gebeurtenis tussen hemel en aarde zijn vaak de motieven om zo een grot te

plaatsen. Het kan echter ook horen bij een eerder folkloristische of streekeigen kanttekening. Het kan dan

overkomen als een veredelde vorm van het 'kabouter plaatsen' in zijn tuin. Haringe-Roesbrugge kent eerder weinig grotten die men van op de straat kan waarnemen.

Bernadette en Maria

De meest voorkomende kleurenpatronen. De Witte dame kleedt zich met een ruime blauwe mantel. We zien het blauw van de azuur-blauwe hemel. Geen wolkje aan de lucht. Het geheel spreekt van de puurheid en "het onbevlekte".

Bernadette Soubirou[63] is hier ook bij betrokken. Ze is er bijna onafscheidbaar ermee verbonden, de handen gevouwen, het bidsnoer om de hand, naar de Lieve Vrouw opkijkend. Ook Bernadette heeft steevast de bekende kledij die duidelijk is geïnspireerd door de foto die van haar bestaat.

Men heeft niet altijd zin voor de proporties. Het gehalte aan devotie is soms omgekeerd evenredig aan de kunstzin.

---

[63] Marie Bernadette Soubirous, (°1844-+1879) Franse molenaarsdochter, die van 11 februari tot 16 juli 1858 in de grot van Massabielle bij Lourdes achttien verschijningen van Maria kreeg. In 1866 werd zij zuster Maria Bernarda in een klooster te Nevers; heilig verklaard in 1933.

Weggevoerdenlaan

Weggevoerdenlaan 29

Na het concilie van 1962-65 is niet overal de ‘hemelse filter’ weggevallen of vervangen door elektronische apparatuur. De moderne mens groeide wel in kritische zin en seculariseerde altijd een beetje meer, maar men merkt vaak nog een residu van de schroom en het ontzag van weleer..
Vaak is dat smeulende tikje religie gevoed door voorouderlijke reverentie. “Oma zaliger” of “Nonkel paster” plukken zelfs postuum vruchten van hun apostolische ijver.

De geprofileerde stijlen en het bijbehorende timpaan duiden op de allures van het heiligdom dat men er wil in zien.
De molenaarsfamilie vroeg aan de 'geestelijken' die ze kenden om een heilige die te maken had met hun bezigheden. Zij waren molenaars.
We probeerden te achterhalen voor wie ze uiteindelijk hebben gekozen.

Heiligen en attributen

Het is een hele klus vaak om er achter te komen wie hier wordt voorgesteld. We zijn ook beperkt omwille van de beperkte attributen. Er kan ook eventueel een beschadiging in het spel zijn.

De naam die door de bewoner werd gesuggereerd kan sowieso niet: Vincentius wordtafgebeeld met de kinderen waarvoor hij zorgt. Als ze kozen voor de patroon van de molenaars dan zou dit de Heilige Victor zijn. Maar Victor is een krijger. Victor van Marseille uit de 3de eeuw en was officier in het Romeinse leger. Hij werd ter dood veroordeeld door verbrijzeling tussen twee molenstenen en onthoofding.
We houden ons voor het ogenblik bij de patroon van de bakkers Autbertus van Cambrai-Arras/Kameerijk-Atrecht[64].

[64] Autbertus (° ca. 600 + ca. 669) wordt ook voorgesteld met zijn ezel en de manden brood, in de afbeelding die we vinden bij Alfons

Hij had een ezel, was bakker en bedeelde brood bij de mensen. De ezel ging vaak zelf op tocht en inde zelf het geld dat naar de arme ging.

Weggevoerdenstraat 14

Claes *Sanctus*, 201, heeft hij een overschep. Is die misschien verdwenen?

Het glas dat troebel is schijnt ons te laten aanvoelen dat we inderdaad op het vlak van wat er 'tussen hemel en aarde is' de woorden niet vinden en geen pasklare oplossingen hebben.
De engeltjes op de schelp achter het Lieve Vrouwe beeldje doen ons denken op het beeld van O.-L.-Vrouw van bijstand.
Opnieuw zijn we ermee geconfronteerd dat de grens, het kruispunt van de weg, een bevoorrechte plaats is om contact te zoeken met de krachten die positief of negatief het bestaan in handen hebben.

Molenwalstraat

Molenwalstraat 8

O.-L.-Vrouw van de vrede bid voor ons
Toen we in 2005 de kapel hebben gefotografeerd waren de ijzeren stellen om de bloempotten te dragen er nog aan. De eigenaars Vuylsteke-Deweerdt hebben d eintentie de kapel in ere te herstellen. Zo oud is het bouwwerk ook niet. Het komt vrij modern over.
Een portaaltje is er niet, maar de gastvrijheid en de uitnodiging wordt versterkt door de bloemen en de rustige architectuur.

Het trapje vooraan nodigt zelf om te knielen.
De Lieve Vrouwe en het kind zijn gekroond. Ze willen vast de voorbijganger wijzen op het primaat van de vrede.

Moeder en kind moeten de boodschap geven dat geweld en wapens geen vrede brengen. Moeder en kind ontwapenen.
Het troebele glas waar we al meer mee zijn geconfronteerd brengt ons op het idee dat we de vrede in deze wereld ook altijd zullen zien moeten ervaren als quasi onbereikbaar.
Toch neigt het Hemelse kind naar de biddende mens toe.

Waaienburgseweg

Kapel aan ‘de Scherpe pit’

Vreemde bouwtrant

Dit is een kapel met een eigenaardige bouwtrant. Een scherpe trapgevel vooraan en een lage ronde boog boven de deur. Opzij zijn er twee pinakels met stompe niet te definiëren versierde punten. De kapel werd gebouwd omwille van een belofte.

Het dak is van loden ruitjes en de dakgoot heeft geen neerkomende afvoerbuis.
De eigenaar uit de familie Lebbe woont in Westvleteren.
Bovenaan is er een vlam. De gevelranden hebben een vreemde ijzeren omlijsting: enerzijds de gestileerde lelie en anderzijds een bladmotief.

Volgens de pastoor van Haringe zal de kapel eerstdaags worden hersteld.
De deur is afgesloten met een kettingslot.
De eigenaar zou een kapel zetten als hij genas van de rugpijn.

Beelden

Op het altaar houdt een gekroonde Maria haar kindje lichtjes naar de bezoeker gebogen.
De dubbele deur vertoont de twee harten van Jezus en Maria. De herkenbaarheid is niet klassiek. Het hart van Jezus heeft zoals gebruikelijk de doornenkroon, terwijl het hart van Maria met rozen is omkranst.
Het beeld dat in de kapel staat is herschilderd. Het kindje Jezus zou wel eens ook de lieve Vrouwe van het H. Hart kunnen zijn. Het handje van het kindje Jezus is weg… was het ook op het lichaam en wees het naar Zijn hart…..
Het is trouwens ook vreemd dat Maria gekroond is en Jezus niet.

De natuur

W e constateren vaker de eenklank van de natuur met het het kapelletje. Hier ontdekten we ene wat vreemde combinatie. Met wat dichterlijke verbeelding is er een link te leggen met de kaardendistel bij de verouderde elektriciteitspaal.

De puntige door roest aangetaste versiering van de gevelranden is geduldig. De twee harten zien bruin als geronnen bloed.
Onze Lieve Vrouw van de troost gaat in tegen de roest en de aftakeling. Zelfs distels bloeien.

De kaardendistel bloeit naast de verweerde droge harde trotse ook al gedemodeerde steunpilaar van de elektrische spanning die de huizen moet voorzien van licht.

Barbecue

We kunnen er niet naast kijken. We leven in een vreemde potpouri van heimwee en verheven folklorezin. Sommige mensen worden er toe aangezet om de beelden te herschilderen. Ze willen wel wat lap en tapwerk doen aan de getuigeheuvels van volkse religiositeit. Anderen settelen zich in de bevraging van de secularisering die de grenzen van het grenzeloze tarten. En toch constateren we vaak naadloze overgangen van vormgevingen.
De cultus van het heilige maakt vaak – zonder opzettelijkheid – plaats voor de cultus van de vrije tijd. Vreemd genoeg dit leefpatroon blijkt dan op zijn manier ook weer ‘lucratief’.
In de verte ontwaren in die zelfde Waaienburgseweg een vorm die ons eveneens doet denken op sommige gemetste mini heiligdommen.

Waaienburgseweg 25

Muur- en gevelkapelletjes

De veldkapellen vallen inderdaad meer op. Maar heel wat mensen ook de huidige vernieuwbouwer willen een kapelletje aan de muur of in de gevel.
Haringe-Roesbrugge heeft er relatief minder dan de andere fusiegemeenten. Toch is de Waaienburgseweg daar een uitzondering op.

Waaienburgseweg 21

Waaienburgseweg 19

Kris Verhamme plaatst er het oude Onze Lieve Vrouwebeeldje in. Het gaat om een kalken beeldje dat kunstig is maar door het afwassen en de ouderdom er nog meer verweerd uit ziet dan het is. Het kind Jezus zit in troonhouding en Maria staat op de wolken..
Nr. 21 Jules en Marie Thérèse Verfaillie-Vercaigne
Nr. 19 Vernieuw bouw. Van Kris Verhamme.

Waaienburgseweg 5

Kindje Jezus op de wolkkolom. Deze ‘koningin van de zege’ – ‘Reine des victoires’ - troont in vele kapelletjes. Bijna altijd heeft ze een blauwe stuk stof dat schuin over haar heupen valt. Ze presenteert Jezus. Ze wil als het ware zeggen luister naar Hem. “Doet wat Hij u zeggen zal”… waren de woorden die ze de schenkers op de bruiloft van Kana influisterde[65].

[65] Johannes 2:5 “Zijn moeder zei tegen de dienaren: `Wat Hij u ook beveelt, doe het maar.'”

Prof. O. Rubbrechtstraat

De lagere school nr. 58

Een kapelletje of een nis met een beeld is ook vaak een verwijzing naar de patroon van de instelling. Kloosters en scholen hadden hun congregatie als gangmaker. Zij hadden met de hulp van dorp, parochie, aalmoezen, schenkingen en erfenissen van rijke lui heel wat caritatieve projecten in stand gehouden. Ze volgden daarin het voorbeeld van hun stichter. Ze verlangden dan

ook dat die aan de bevolking bekend waren. Ze putten dan ook hun geestdrift en energie in de verering van die patroon.
Het beeld dat we in Roesbrugge aan de lagere school vinden is daar geen bewijsbaar voorbeeld van. We gingen op zoek naar de oorsprong van het Mariabeeldje.
Het blijkt dat het gebouw dateert van voor dat de zuster van de H. Familie, Ieper er hun intrek in namen. Ze kwamen nl; volgens onze zegsvrouw, na de zuster van Onze Lieve Vrouw van Namen[66] in het bezit van de schoolgebouwen. De school zou op een bepaald moment 99 internen hebben gehad. Het gebouw zelf is gebouwd in 1907.

Hiernaast de afbeelding van Julie Billairt

We veronderstelden dus dat de zuster van O.-L.-Vrouw van Namen het beeldje plaatsen. Na navraag

[66] Soeur de Notre Dame de Namur, gesticht in 1804.door Julie Billiart 1751 – 1816. Ze vertrokken 1919.

hoorden we dat ze geen specifieke O.-L.-Vrouw verering hebben. De zusters van Onze Lieve Vrouw van Namen hebben ons dat bevestigd.
In de richting van hun stichteres[67] moeten we wellicht ook niet denken.

We maakten in de kapelletocht een achtvormige lus. De kapelletjes die we zo niet bereikten worden nu nog gepresenteerd. De route die we volgden kun je achteraan afgedrukt vinden.

Lindestraat

Lindestraat 14

Met heel veel liefde en zorg worden grot en kapel in de Lindestraat 14 gekoesterd.

---

[67] Marie-Rose, Julie Billiart is geboren 12 juli 1751 te Cuvilly, Picardie (nu Oise, Fr.) In Compiègne kreeg Julie een visioen. Ze zag een groepje religieuzen en ze hoorde “dit zijn de zusters van het instituut dat ik u geven zal. Het zal getekend zijn door mijn kruis.” Op 15 october 1805, Julie Billiart, Françoise Blin, Victoire Leleu en Justine Garson legden hun geloften af en Julie werd overste. Haar debuut in Vlaanderen via de bisdom Gent begin 2 februari 1806. Ze stierf 08 april 1816.

Midden in de bloemen, bescheiden en onopvallend staat het kleine beeldje. Het concurreert in zijn pure witheid met de witte bloemen aan de wegkant. Een lang pad met tegels nodigt de bezoeker uit om zijn tijd te nemen om de bloemen en de Maagd Maria te groeten.

Lindestraat 16

Dat is niet direct het geval iets verderop met het

kapelletje dat eertijds toebehoorde aan de familie Leys-Butaye is niet onbelangrijk. Het heeft nog al zijn troeven.

De klimop die door de kieren heen is gegroeid getuigt van ontembaar leven.

De kapel herbergt streekbeelden. De bronzen kandelaar met het acrobatisch toortshoudende figuurtje staat

uitdagend niet direct bereikbaar op het altaar.

Een van de vier glazen vensters is gesneuveld. Op zij nodigt een niet betrouwbare plank uit om wat te gaan zitten onder het lover van de binnendringende klimop.

De abdis Brigitta heeft duidelijk haar koe bij. Zo te zien kan ze het diertje wel de baas.

Op het schavotje staat als hoogste in rang het hier althans alom verspreide beeldje van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart. Noch de Maagd noch Jezus is gekroond.. De kapel zelf draagt de naam – hulp der christenen.

Korte Lindestraat

Hier waren wellicht meerdere kleine kapelletjes te vinden. Een hebben we nog kunnen traceren in vervallen omstandigheden

Blokstraat

Blokstraat 1

Een grote kapel lag niet in ons circuit het is de O.-L.-Vrouwekapel gelegen aan de *Blokstraat 1* bij de toegang tot de Laetershoeve. Deze kapel draagt geen opschrift.

Binnenin vinden we een staande O.-L.-Vrouwebeeld met kindje. De Moeder-Maagd met het serpent onder de voeten herinnert aan de teksten van de Openbaring, zie muurkapelletje aan de kerk.

Daarnaast komt er witgeschilderd een beeld van de H. Brigitta abdis die de staf en het koorboek draagt. Naast haar een rund. Ze is de patrones van de boerenmeisjes[68]. Bovenaan hangt een kruisbeeld en er is verder nog een beeldje van de H. Theresia van Lisieux.
Deze kapel dateert wellicht van voor de eerste wereldoorlog.

De H. Brigitta van Kildare werd ook vereerd voor de oogkwaaltjes. Haar patroonschap was zeer divers, want ze zorgt ook voor de vroedvrouwen, de smeden en de buiten echtelijke kinderen.

Boomkapelletjes

We hebben er al naar verwezen dat er een boomkapelletje was aan de bomen achter de kerk.
In het artikel van Gheysens noemt hij er twee. Die zijn niet meer te bespeuren.

TEKST J. GHEYSENS

[68] Jo Claes – Alfons Claes, *Sanctus,* Davidsfonds, 2002., blz. 143. Ierse abdis uit de 5de eeuw.

*Tot slot vermelden wij nog het boomkapelletje dat opgehangen was (of is ?) aan de linde die staat hij de toegangsweg van de vroegere hoeve Remi **B**ustraen, en het nieuwe boomkapelletje dat door onze Pater Pastoor André Decadt werd opgehangen op één van de linden die de kerk omzomen[69]. Het werd ingewijd op O.-L.-Vrouw-halfoogst in 1987 en stelt de Lieve Vrouw van de Vrede voor*

Nachtegaalstraat 17

Nu nog in de kastanjeboom bijbij Marcel Neudt.

[69] Dit wordt hersteld, aldus Pater Vanacker, huidg pastoor van Haringe.

Pastoor Vanacker, de scheutist die ieder jaar een kapelletje laat tekenen voor het prentje van Allerzielen en de gedachtenis van de overledenen van Haringe liet het enige dat nu nog in Haringe Roesbrugge gevonden is vereeuwigen door de plaatselijke kunstenaar Luc Ameel. Hij tekende het op zijn manier, copyright, idyllische stijl en vakmanschap incluis.
Wij vonden het aan de kastanjeboom zoals op de afbeelding hierboven.

Blokstraat 3

Dit boomkapellete is verdwenen.
We hebben het niet teruggevonden ook al hadden we het in 2005 op digitale foto genomen.

Bergenstraat

Rechts voor we aan de tweede brug zijn verraadt een nis de vergetelheid van de bewoner of moest daar een ander beeld komen.

Even terug op de markt van Roesbrugge vinden we twee ornamenten die uit de geschiedenis van Roesbrugge niet kunnen worden geweerd: de arend en Karel De Blauwer[70]

[70] Van het gelijknamig boek van Leroy "*Karel De blauwer*.".

Over de tweede brug staan nog twee kapellen die blijkbaar bij Haringe-Roesbrugge behoren.

Roesbrugge ter klokke

Over de tweede brug zijn er nog twee grote kapellen.

Via een klein wegeltje komt men aan de verzorgde wat

vreemde bouw van een vijfhoekig kapelletje. De deur staat uitnodigend open. Het geheel is zeer verzorgd.

Ook hier is Onze Lieve Vrouw van Lourdes de inspiratie geweest om een ietwat weggestoken gelegenheid te geven tot devotie.

Aan de overkant is de weg naar de kapel wat breder.
De kapel is ook een grotere ruimte. Het altaar is neogotisch. De kaarsenstandaard is de klassieke ronde ijzeren dubbele plaat op ijzeren onderstel.
De kaarsen staan gereed. Het zijn allang de klassieke wassen kaarsen niet meer.

Het onderhoud van het gebouwtje moet op een of andere manier gerecupereerd worden. Het blauw overheerst. Het blauw van de hemel. Het blauw van de hemelvrouwe.
De kapel kwam er via de familie Feys-Callewaert.

Haringestraat

Haringestraat 60

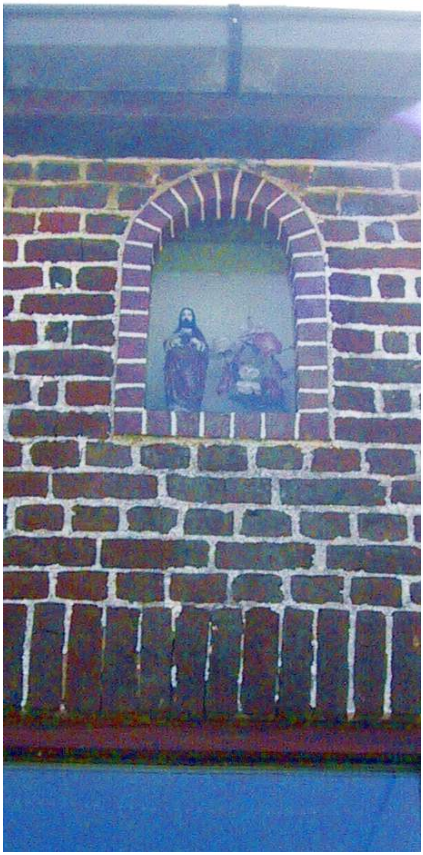

Het muurkapelletje is in sommige straten heel verspreid. Zie Waaienburgseweg bijv. Hier treffen we een bescheiden muurkapelletje boven de deur. De ingang van het huis is het kwetsbaarst en is dus bij voorkeur te beschermen.
De bewoners (Roelstraete M) hebben gekozen voor het beeld van het H. Hart. Het H. Hart is wellicht van voor de intronisatiegolf. Het H. Hartbeeld staat niet met open armen, maar wijst naar het hart dat barmhartig is en luistert naar de nood van de mens. De spiritualiteit heeft ook vaak het mede-lijden met Christus willen bevorderen.

De ronde boog en de nis zijn blijkbaar aan de metsers bekend.

Haringestraat 63

De driehoek is de typische vorm die naar de hemel verwijst. Hierin zit vormelijk een verwijzing naar de Drie-eenheid.
Het getal drie is in de numerologie het getal van de Godheid.

Haringestraat 71

De bewonderaar is vindingrijk. Het komt er niet op aan plaats te hebben om Bernadette een tegel te gunnen. Het

raampje op zij kon nog. De blanke witte ‘coulissen’ geven een gepaste achtergrond voor de keien die een grot moeten weergeven.

In zijn pretentieloosheid opent de grot zich voor de zoekende mens. De open armen van de lieve Vrouwe zeggen aan ieder die het horen wil. Er is nog zuiverheid, er is nog licht. Je hoeft geen monumentale bouwwerken te zoeken. In ieder hoekje van deze wereld is contact met de dragende krachten van ons bestaan mogelijk.

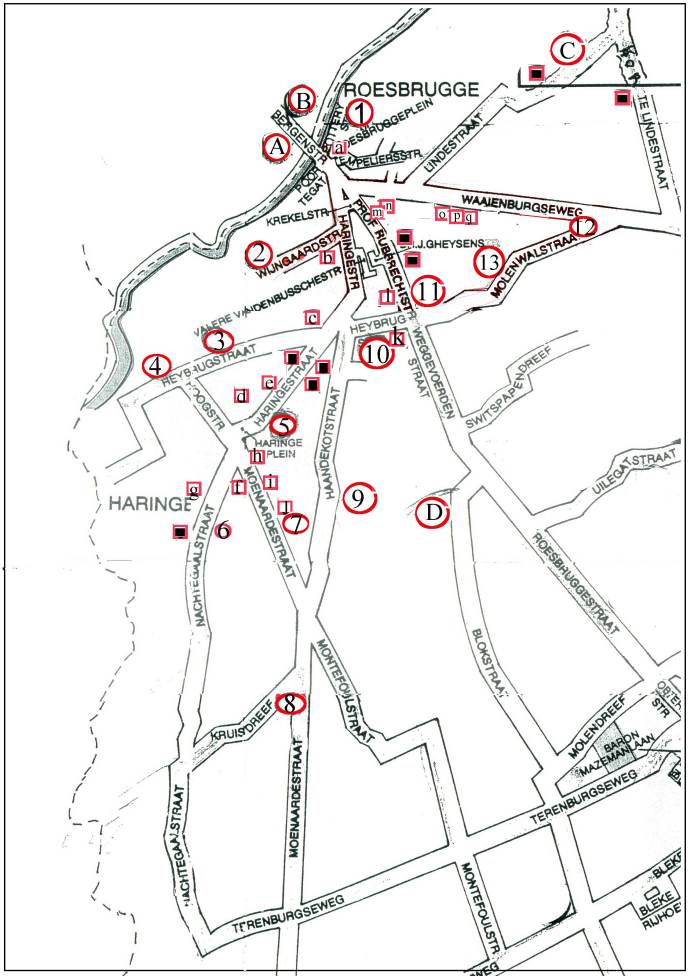

Dit is de kaart van Haringe-Roesbrugge. De grote cijfers is de lus van de tocht van de regionale landschappen – westhoek, de kleine letters zijn de veldkapelletjes. A-D vielen eveneens buiten de route van de RLWH..

Inhoudsopgave

HARINGE-ROESBRUGGE EN ZIJN KAPELLETJES.....1

VOORWOORD.....2

DEVOTIONELE PRAKTIJKEN.....3

LUCRATIEF?.....3
DEVOTIE.....4
HEILIGEN.....4
HEILIGE PLAATSEN.....6
ONTSPORINGEN.....7
SCHEMERZONE.....7

GHEERAERTS-KAPELLEKE.....10

HET POST TRIDENTIJNS KADER.....10
NACHTEGAALSTRAAT.....11
MIRAKELS.....12
DAG EN NACHT PARAAT.....13
O.-L.-VROUW VAN HET MIRAKEL, O.-L.VROUW VAN TROOST.....14
HET BISDOM MOEIT ER ZICH MEE.....16
VERZET.....17
KAPELLETJES DIE ER NOOIT KWAMEN.....18

KAPELLETJES.....19

GESCHIEDENIS.....19

CAMERLYNCK'S KAPEL.....21

'S BURGEMEESTERS KAPEL.....21
DE KLEINE H. THERESIA VAN LISIEUX.....23
REALITEIT.....23

ONDER DE TOREN.....25

HET MUURKAPELLETJE AAN DE KERK.....25

WIJNGAARDSTRAAT.....26

WIJNGAARDSTRAAT 2.....26
WIJNGAARDSTRAAT 1.....28
TRADITIE IN ERE HOUDEN.....29
CORNELIUS EN MARGARETA.....30
ANTONIUS MET ZIJN KINDJE.....32
IN DE TUIN.....33
O.-L.-VROUW VAN HET H. HART.....34
DEVOTIE TOT O.-L.-VROUW VAN HET H. HART.....36
DE KAPEL LASEURE.....38
HEYBRUGSTRAAT 7.....39
H. Hart in het gezin.....40
Brigitta en Rochus.....40
Kapel Rouseré.....41

HARINGEPLEIN.....44

DE KERK VAN DE HEILIGE MARTINUS.....44
KAPEL VAN HET DORP.....44
Lourdes.....44
De familie Delanote.....45
Monumentale kapel.....46
Meimaand aan de kapel.....47
EEN ALTERNATIEF.....48

NACHTEGAALSTRAAT.....49

Een voudig uitnodigend.....51
Reine Maagd.....52
Sober.....53

MOENAARDESTRAAT.....53

MOENAARDESTRAAT 104.....54
MOENAARDESTRAAT 90.....54
MOENAARDESTRAAT 86.....55
Kapel Maria Middelares.....55
De kapel van het Doeningtje.....55
Muurkapelletje Moenaardestraat 86.....57
Mariaverering.....59
MOENAARDESTRAAT - KRUISDREEF.....60
Kapel Vandaele – H. Godelievekapel.....60
Beelden.....61
Verpozen.....62

HAANDEKOTSTRAAT.....63

KAPEL VANDEVOORDE OF ST.-ANTONIUS-KAPELLETJE.....63
Antonius met zijn zwijntje.....63
De oude kapel.....65

KRUISPUNT HAANDEKOT – HEYBRUGSTRAAT 66

MOSTAERTS KAPELLETJE.....66
Heybrug 2-4.....66
Gewijzigde beeldengroep.....66
Bescheiden onder dak.....67

HEYBRUGSTRAAT.....68

GROT.....68

BERNADETTE EN MARIA.....70

WEGGEVOERDENLAAN.....71

WEGGEVOERDENLAAN 29.....71
Heiligen en attributen.....72

WEGGEVOERDENSTRAAT 14.....73

MOLENWALSTRAAT.....75

MOLENWALSTRAAT 8.....75

WAAIENBURGSEWEG.....77

KAPEL AAN 'DE SCHERPE PIT'.....77
VREEMDE BOUWTRANT.....77
Beelden.....79
De natuur.....79
BARBECUE.....81
WAAIENBURGSEWEG 25.....82
MUUR- EN GEVELKAPELLETJES.....82
WAAIENBURGSEWEG 21.....83
WAAIENBURGSEWEG 19.....83
WAAIENBURGSEWEG 5.....84

PROF. O. RUBBRECHTSTRAAT.....85

DE LAGERE SCHOOL NR. 58.....85

LINDESTRAAT.....87

LINDESTRAAT 14.....87
LINDESTRAAT 16.....89

KORTE LINDESTRAAT.....93

BLOKSTRAAT.....93

BLOKSTRAAT 1.....93

BOOMKAPELLETJES.....95

NACHTEGAALSTRAAT 17.....96
BLOKSTRAAT 3.....97

BERGENSTRAAT.....98

ROESBRUGGE TER KLOKKE.....99

HARINGESTRAAT.....103

HARINGESTRAAT 60.....103
HARINGESTRAAT 63.....104
HARINGESTRAAT 71.....104

Kapel van Guillaume CAMERLYNCK (°Proven 16 09 1880 + Roesbrugge 24 07 1933, burgemeester), x Marie DEHONGHERE, xx Rachel DESMARESCAUX.